

3.4 Výdaje za léky

Tato kapitola podává přehled základních údajů o celkových výdajích na léky od roku 2010. Poskytuje především podrobné údaje o výdajích na léky **dle místa spotřeby a zdroje financování**. Místem spotřeby jsou v této souvislosti myšleny **ambulantně vydávané léky**, tedy ty, které jsou buď vydávány pacientům na lékařský předpis, nebo jsou nakupovány v rámci volného prodeje léků¹. Výdaje na ambulantně vydávané léky jsou doplněny o informace o lécích spotřebovávaných v rámci léčby přímo **ve zdravotnických zařízeních** (obvykle v rámci hospitalizací).

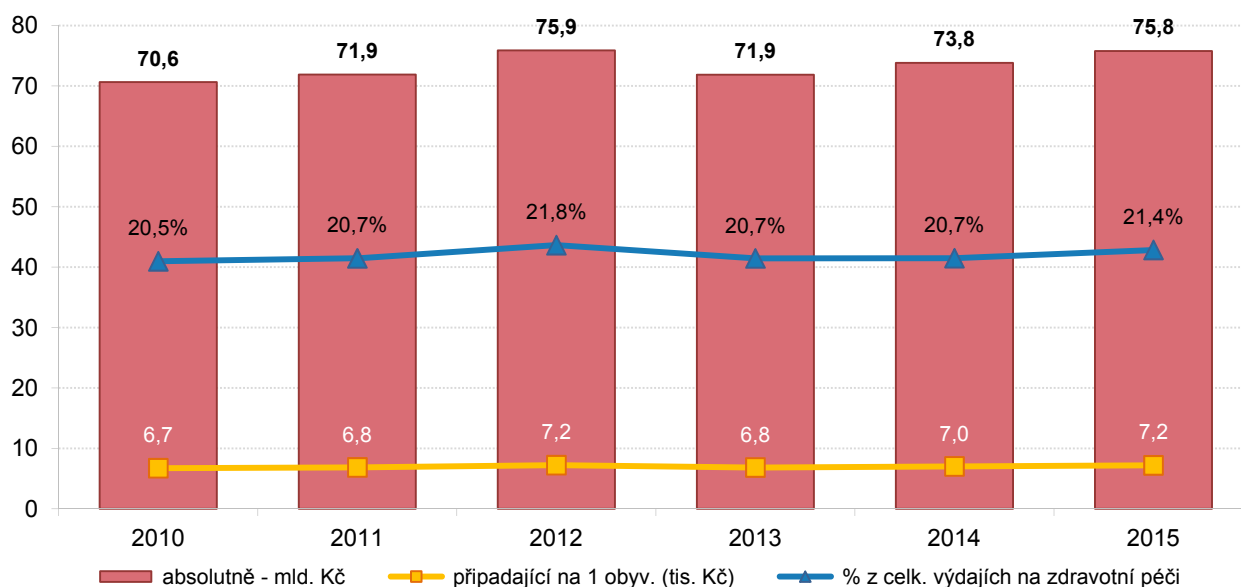
Pozornost je zaměřena rovněž na výdaje na léky **z hlediska jejich financování**. V České republice mají v tomto směru klíčové postavení zdravotní pojišťovny, které hradí až 71 % veškerých výdajů na léky. Zbývající část výdajů na léky si lidé platí z vlastních kapes.

3.4.1 Základní údaje

V České republice bylo v roce 2015 vydáno **za léky celkem 75,8 mld. Kč²**, což představovalo 21,4 % veškerých výdajů na zdravotní péči. Na jednoho obyvatele ČR bylo v průměru utraceno v roce 2015 za léky 7 187 Kč. Léky na předpis hrazené z veřejného pojištění tvoří dlouhodobě více než 40 % celkových výdajů na léky (42 % v roce 2015 v porovnání s 48 % v roce 2010). Výdaje za léky spotřebované přímo v lůžkových zdravotnických zařízeních dosáhly v roce 2015 až 29 % (22,3 mld. Kč) z celkových výdajů na léky, což je nejvíce od roku 2010. Zbývajících 31 % v roce 2015 zahrnovaly přímé výdaje domácností na doplatky na léky na předpis (9,5 mld. Kč) a volně prodejné léky (12,3 mld. Kč).

Od roku 2010 včetně, tj. v uplynulých šesti letech bylo za léky v České republice utraceno 440 mld. Kč, z nich 312 miliard připadlo na léky placené z veřejného zdravotního pojištění a zbylých 128 miliard na léky placené přímo domácnostmi.

Graf č. 3.4.1 Celkové výdaje za léky v České republice, 2010-2015 (mld. Kč; na 1 obyv., %)

Zdroj: ČSÚ 2017, Zdravotnické účty ČR 2010 - 2015

Jak je patrné z grafu č. 3.4.1, vývoj celkových výdajů za léky nevykazuje za období 2010 – 2015 jednoznačný trend. Celkové výdaje za léky postupně rostly mezi roky 2010 až 2012 až na částku

¹ Charakteristika léků na předpis a volně prodejných léků je uvedena v kapitole Metodická příloha

² Tento údaj zahrnuje celkové výdaje za léky a je metodicky odlišný od údajů uvedených v tabulce č. 2.2, kapitoly 2, ve které položka léky zahrnuje pouze výdaje za léky na předpis a volně prodejné léky včetně zdravotnického materiálu. Výdaje na léky spotřebované ve zdravotnických zařízeních v rámci léčby jsou v této tabulce především součástí položek lůžková léčebná péče, lůžková rehabilitační péče a lůžková dlouhodobá zdravotní péče.

75,9 mld. Kč, poté byl zaznamenán jejich pokles na 71,9 mld. Kč, což bylo dáno nižšími výdaji na léky na předpis. Ve výročních zprávách SÚKL se uvádí, že při relativně stálém objemu léků na předpis byly patrně mírně klesající úhrady zdravotních pojišťoven za léky. V roce 2014 dosahovaly výdaje na léky téměř k hranici 74 mld. Kč. Celkové výdaje na léky v roce 2015 opět vzrostly na výše uvedených 75,8 mld. Kč a odpovídají úrovni roku 2012.

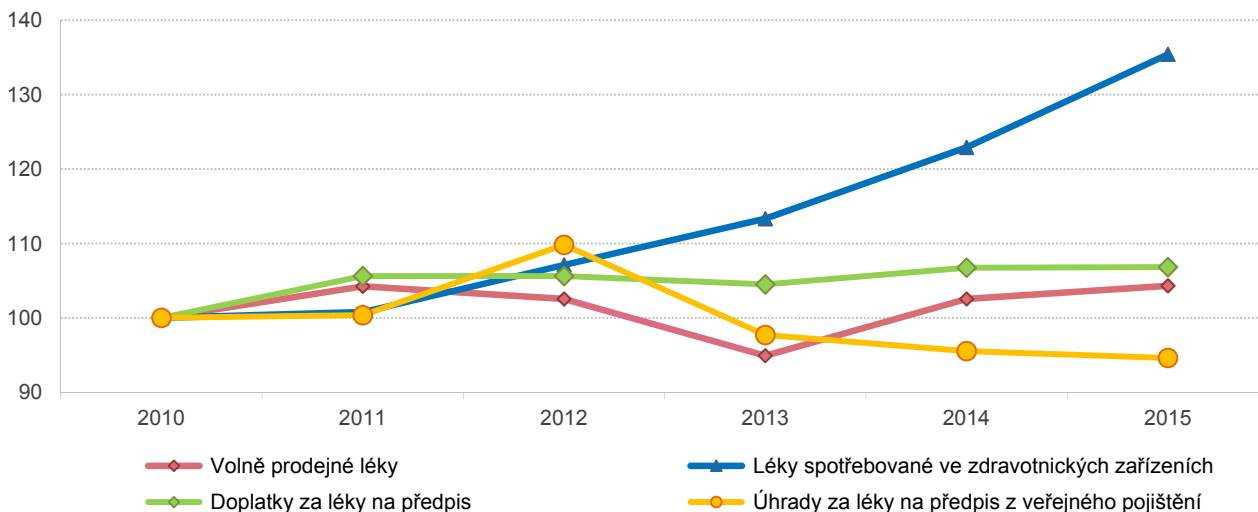
V **mezinárodním srovnání** jsou dostupné pouze výdaje ambulantně podávané léky včetně zdravotnického materiálu, ať už na předpis nebo volně prodejné za rok 2014. Výdaje na ambulantně podávané léky a zdravotnický materiál v České republice ve vztahu k celkovým výdajům na zdravotní péči odpovídají průměru zemí EU (19 %). Nejvyšší výdaje v této skupině vykazuje Bulharsko (43 %) a Rumunsko (37 %). Naopak nejnižší Lucembursko (11 %). Ze sousedních zemí zaznamenává vyšší výdaje na léky Slovensko (35 %). Bližší podrobnosti jsou uvedeny v kapitole s mezinárodním srovnáním.

Rostou především výdaje za léky spotřebované přímo ve zdravotnických zařízeních

V roce 2015 **meziročně** vzrostly výdaje na léky o 2,7 % (2 mld. Kč), a to především díky výdajům za léky spotřebovaných přímo ve zdravotnických zařízeních, které se v porovnání s rokem 2014 zvýšily o desetinu (2,1 mld. Kč). V roce 2015 nepatrně vzrostly (o 1,6 %; 0,2 mld. Kč) přímé výdaje domácností (jednotlivců) na volně prodejné léky. Podobně viz podkapitola č. 3.4.3.

Vývoj jednotlivých skupin výdajů za léky se ve sledovaném období lišil (viz graf č. 3.4.2). **U léků spotřebovaných ve zdravotnických zařízeních** lze sledovat postupný nárůst, který činil v roce 2015 1,3násobek hodnoty z roku 2010. **U léků na předpis z veřejného zdravotního pojištění** index výdajů ve sledovaném období průběžně kolísá s maximem v roce 2012 (110 % hodnoty roku 2010) a v dalších letech měl spíše sestupnou tendenci. **Doplatky na předepsané léky**, které hradí domácnosti, ve sledovaném období stagnovaly. **U volně prodejných léků** index výdajů ve sledovaném období průběžně mírně kolísá s minimem v roce 2013 (95 % hodnoty roku 2010).

Graf 3.4.2 Vývoj výdajů za léky v letech 2010 - 2015 (index, 2010 = 100)

Zdroj: ČSÚ 2017, Zdravotnické účty ČR 2010 - 2015

Následujících několik údajů o spotřebě léčiv je čerpáno ze zdrojů Státního ústavu pro kontrolu léčiv (SÚKL). V roce 2015 bylo do sítě zdravotnických zařízení v České republice dodáno 267,2 milionů balení léčivých přípravků, což ve srovnání s rokem 2005 znamená pokles o 38,1 %. Počet definovaných denních dávek³ celkem v roce 2015 dosáhl 6 480,98 mil., od roku 2005 vzrostl o 2,8%. Finanční hodnota distribuovaných léčivých přípravků byla 61,98 miliard Kč (v cenách výrobce bez obchodní přírůžky a DPH), oproti roku 2005 jejich cena se snížila o 4,2%.

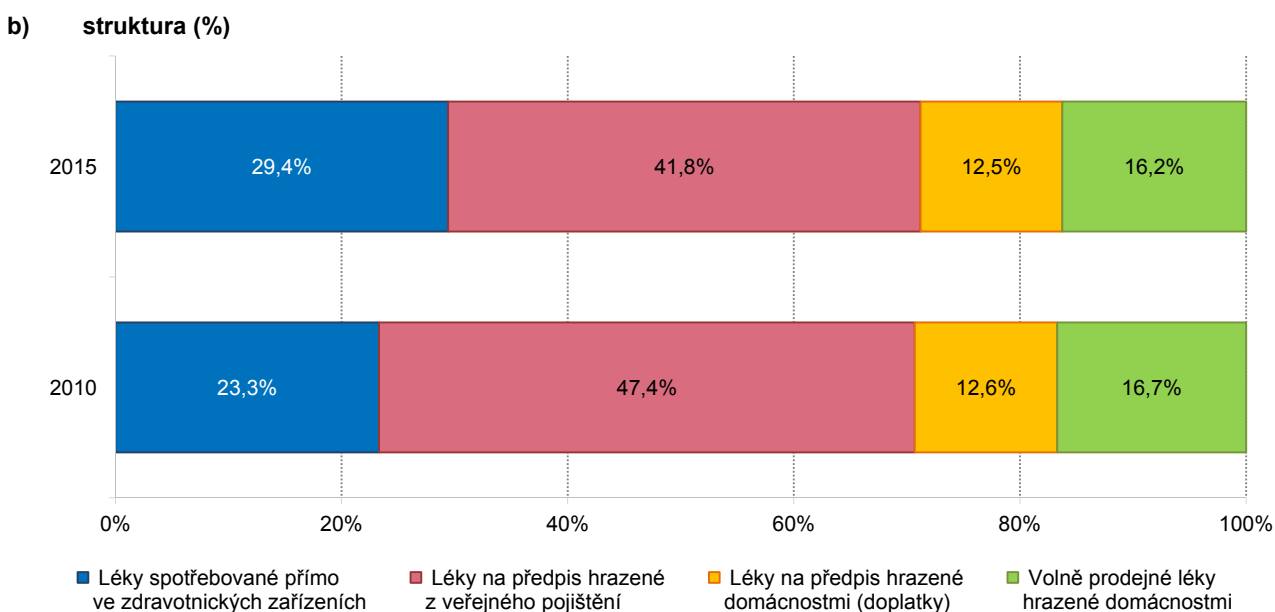
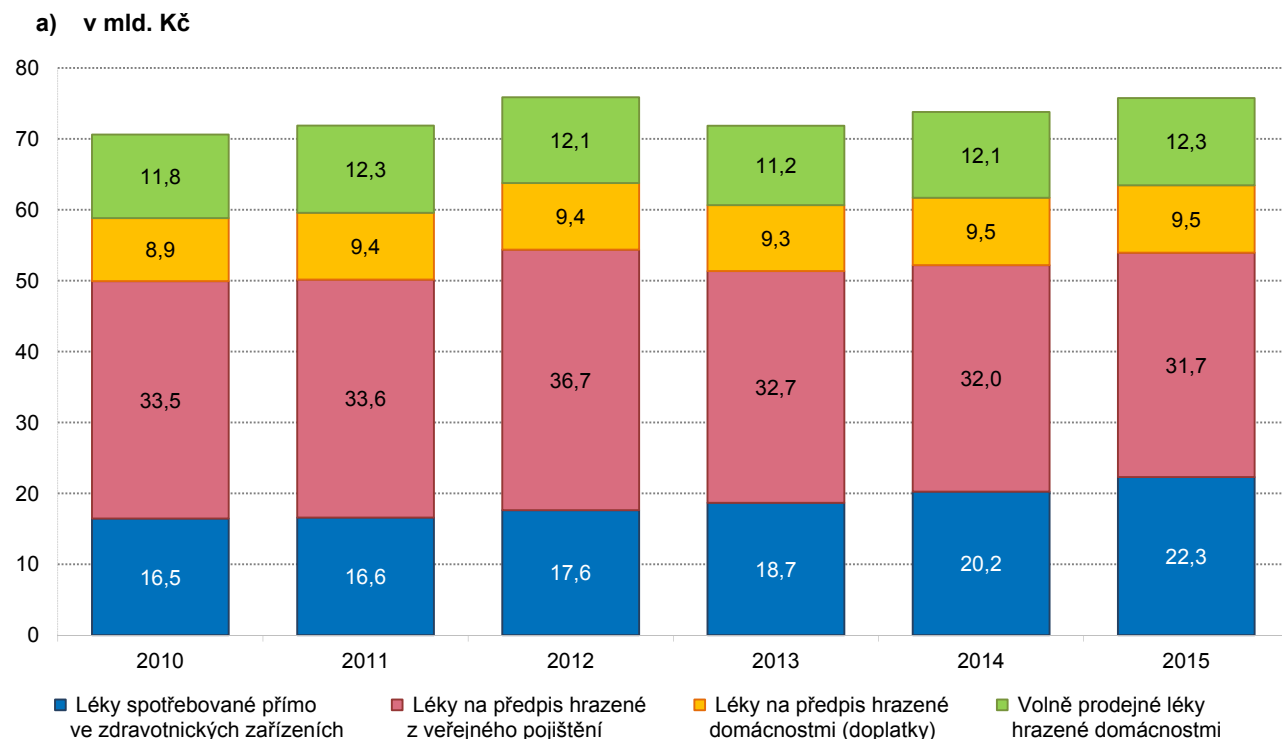
³ Definovaná denní dávka je jednotka užívaná např. ke sledování spotřeby léčiv. Většinou se jedná o průměrnou denní udržovací dávku léku podávanou v léčbě daného onemocnění u dospělých pacientů.

3.4.2 Výdaje za léky podle místa jejich spotřeby

Za **ambulantně vydávané léky** bylo v roce 2015 vynaloženo více než 53 mld. Kč, přičemž za léky vydané na předpis to bylo 41,2 mld. Kč a za volně prodejné léky 12,3 mld. Kč. Výdaje na ambulantně vydávané léky tak tvořily 15 % celkových výdajů na zdravotní péči, které v roce 2015 dosáhly výše 353,7 mld. Kč. Na **léky spotřebované ve zdravotnických zařízeních** bylo v roce 2015 vydáno o třetinu více korun než v roce 2010 (22,3 mld. Kč oproti 16,5 mld. Kč). V roce 2015 léky spotřebované ve zdravotnických zařízeních představovaly 6,3 % z celkových výdajů na zdravotní péči oproti 4,8 % v roce 2010.

Graf č. 3.4.3 Výdaje za léky v České republice podle místa spotřeby, 2010-2015 (mld. Kč; %)

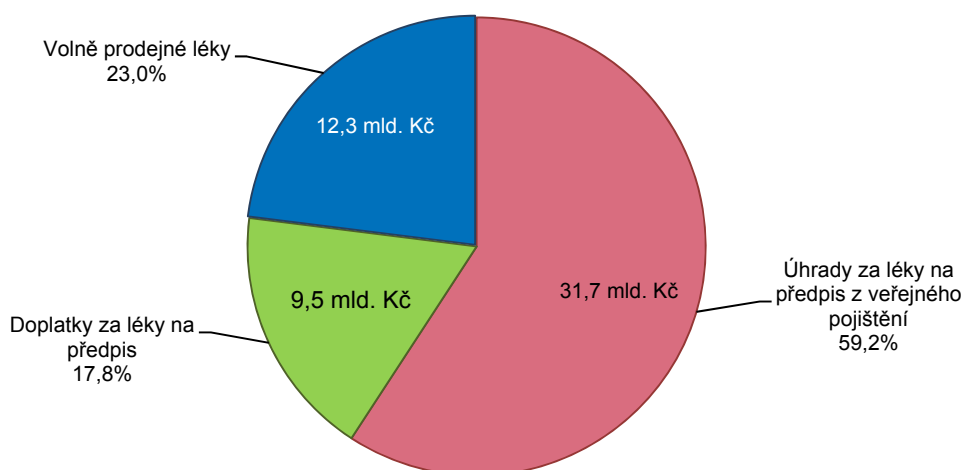
Zdroj: ČSÚ 2017, Zdravotnické účty ČR 2010 - 2015

Jak je patrné z grafu č. 3.4.3, v letech 2010 – 2012 vzrostly výdaje na léky na předpis hrazené z veřejného zdravotního pojištění o 3 mld. Kč a v roce 2012 dosáhly zatím svého maxima ve výši 36,7 mld. Kč. V dalších letech se výdaje na předepsané léky postupně snižovaly až na 31,7 mld. Kč v roce 2015.

Od roku 2013 zůstávají výdaje na ambulantně vydávané léky stabilní

Celkové výdaje na léky vydávané ambulantně dosáhly v roce 2015 částky **53,5 mld. Kč**. Téměř tři pětiny výdajů (31,7 mld. Kč) tvořily výdaje za léky na předpis uhrazené z veřejného zdravotního pojištění. Za volně prodejné léky a doplatky za léky na předpis zaplatili pacienti dohromady 21,8 mld. Kč.

Graf č. 3.4.4 Výdaje za ambulantně vydávané léky, 2015 (mld. Kč; %)

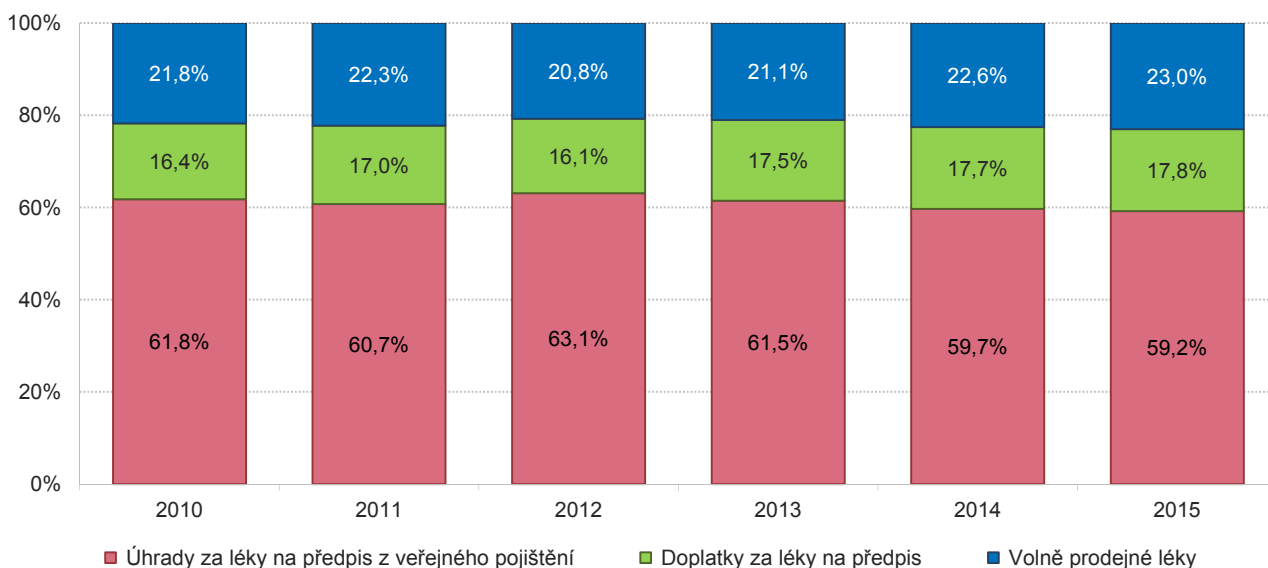

Zdroj: ČSÚ 2017, Zdravotnické účty ČR 2010 - 2015

Jak dokumentuje graf č. 3.4.5 výdaje na léky na předpis (hrazené z veřejného pojištění i doplatků domácností), tvořily v letech 2010 – 2015 až 77 % - 79 % ve skupině léků vydávaných ambulantně.

Výdaje na léky na předpis hrazené z veřejného zdravotního pojištění poklesly z maxima 36,7 mld. Kč v roce 2012 na 31,7 mld. Kč v roce 2015. **Doplatky pacientů za léky na předpis hrazené z domácností** se pohybovaly v roce 2010 těsně pod hranicí 9 mld. Kč, následující rok se vzrostly o 0,5 mld. Kč a od té doby dosahují hodnoty zhruba 9,4 mld. Kč (viz graf č. 3.4.3).

Graf č. 3.4.5 Struktura výdajů za ambulantně vydávané léky v ČR v letech 2010 až 2015 (v %)

Zdroj: ČSÚ 2017, Zdravotnické účty ČR 2010 - 2015

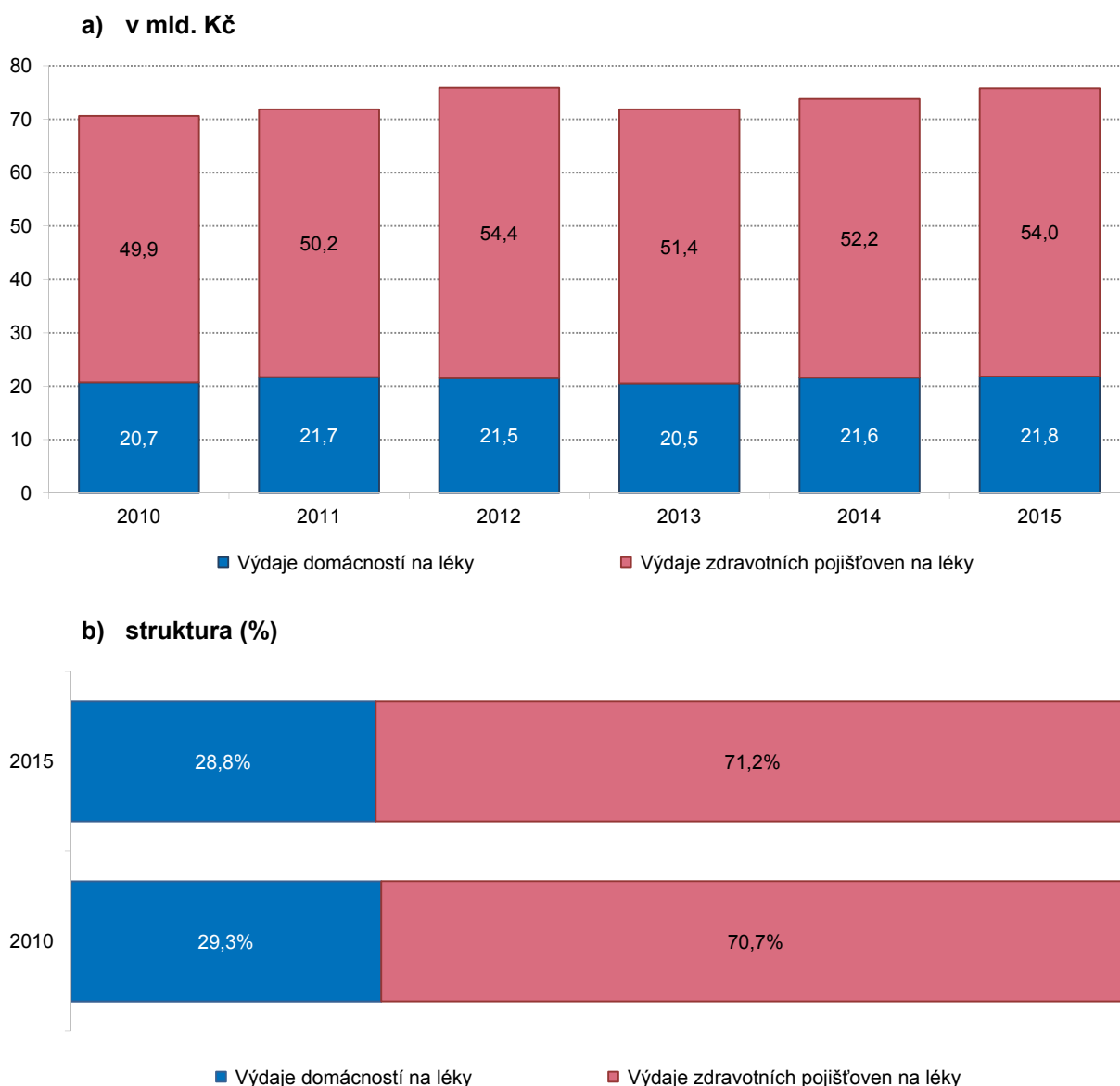
3.4.3 Výdaje za léky podle zdrojů jejich financování

Polovina výdajů domácností na zdravotní péči jde na doplatky na léky a volně prodejné léky

Výdaje za léky představují největší položku výdajů domácností na zdravotní péči. V roce 2015 utratily domácnosti celkem za volně prodejné léky a doplatky za léky na předpis 21,8 mld. Kč, což představovalo více než 48 % veškerých výdajů domácností na zdravotní péči. Jak naznačuje graf č. 3.4.6, ve sledovaném období nedocházelo k výrazným změnám, co se týká relativní zátěže plateb za léky v rozpočtech domácností na zdravotní péči. Od roku 2010 se pohybuje mezi 46 % a 49 % výdajů domácností na zdravotní péči.

Z údajů v grafu č. 3.4.3 vyplývá, že v roce 2015 doplácely domácnosti celkem 9,5 mld. Kč za léky na předpis, což je o 0,6 mld. Kč více než v roce 2010 (8,9 mld. Kč). Domácnosti dále vydaly celkem 12,3 mld. Kč za volně prodejné léky, což představovalo nárůst o 4 % oproti roku 2010 (11,8 mld. Kč). Do ceny léků se mimo jiné promítá také aktuální výše snížené sazby daně z přidané hodnoty, která se ve sledovaném období několikrát změnila. Výdaje na léky spotřebované ve zdravotnických zařízeních se od roku 2010 postupně zvyšují.

Graf č. 3.4.6 Výdaje za léky v České republice podle zdroje financování, 2010-2015 (mld. Kč; %)

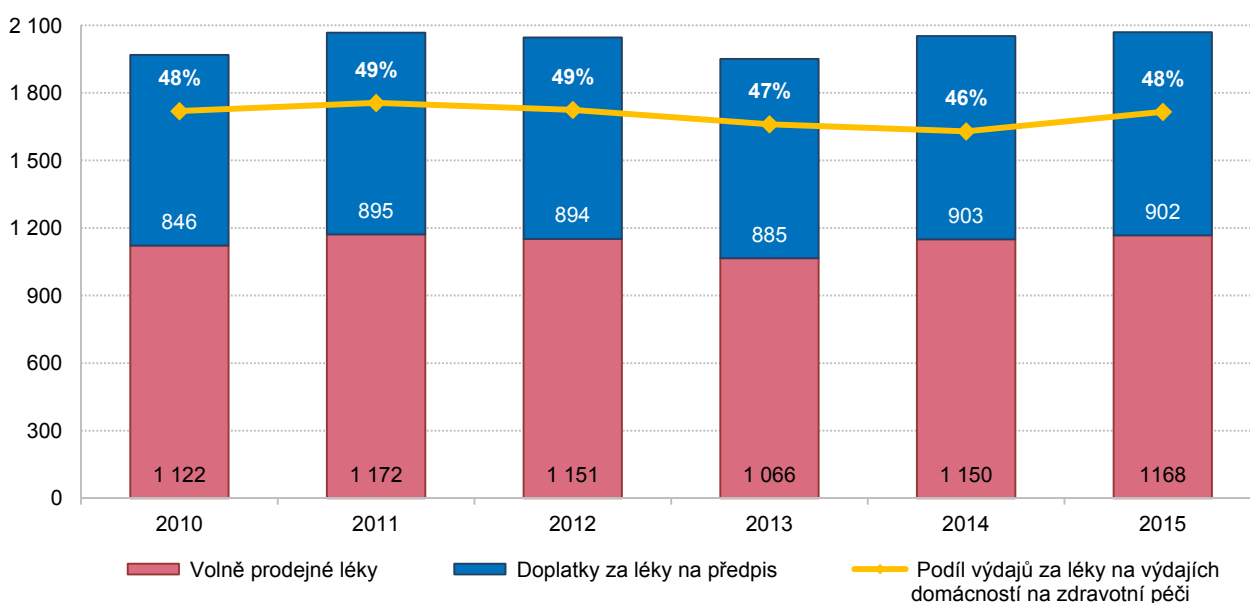

Zdroj: ČSÚ 2017, Zdravotnické účty ČR 2010 - 2015

Každý obyvatel České republiky ročně zaplatí z vlastní peněženky za léky 2 tisíce korun

Z grafu č. 3.4.7 je patrný vývoj **výdajů domácností za doplatky za léky na předpis a za volně prodejně léky přepočtený na jednoho obyvatele**. V průměru na 1 obyvatele bylo v ČR v roce 2015 vydáno domácnostmi více než 2 000 Kč, přičemž z toho 902 Kč stály doplatky za léky na předpis a 1 168 Kč volně prodejně léky.

Doplatky na léky na předpis rostly až do roku 2012, kdy dosáhly na více než 890 Kč. Po mírném poklesu v roce 2013 (885 Kč) překonaly doplatky na 1 obyvatele v následujících dvou letech hranici 900 Kč. Výdaje na volně prodejně nezaznamenaly v letech 2010 – 2015 výrazných změn a jejich výše se dlouhodobě pohybuje okolo 1 100 Kč.

Graf č. 3.4.7 Výdaje domácností v ČR za léky, 2010-2015 (na 1 obyvatele v Kč, podíl na zdravotní péči v %)

Zdroj: ČSÚ 2017, Zdravotnické účty ČR 2010 - 2015

Maximální výdaje zdravotních pojišťoven na léky spotřebované ve zdravotnických zařízeních

Výdaje zdravotních pojišťoven na zdravotní péči v roce 2015 dosáhly 234,7 mld. Kč, tedy 66 % z celkových výdajů na zdravotní péči v České republice. **Úhrady z veřejného pojištění** za léky na předpis a léky spotřebované ve zdravotnických zařízeních dosáhly v roce 2015 výše 54 mld. Kč (viz graf č. 3.4.3) a tvořily tak 23 % celkových výdajů zdravotních pojišťoven na zdravotní péči. Podíl výdajů za uvedené skupiny léků na kompletních výdajích zdravotních pojišťoven na zdravotní péči zůstává od roku 2010 bez výrazných změn a pohybuje se v rozmezí 21 - 23 %.

Výdaje zdravotních pojišťoven **za léky na předpis** dosahují ve sledovaném období 2010 – 2015 v průměru okolo 32,5 mld. Kč. Výjimkou byl rok 2012, který znamenal pro zdravotní pojišťovny vyšší výdaje za léky na předpis (36,7 mld. Kč), především v důsledku zvýšení DPH z 10 na 14 %. Pokles výdajů **zdravotních pojišťoven** na léky na předpis byl v průběhu sledovaného období ovlivněn mnoha administrativními změnami např. snížením počtu úhrad z veřejného zdravotního pojištění, každoroční kolísání v počtu vydaných receptů, zařazení léčivých prostředků na Pozitivní listy, přesun nákladů na léčivé prostředky z receptu na zvlášť účtované léčivé přípravky (viz metodická příloha).

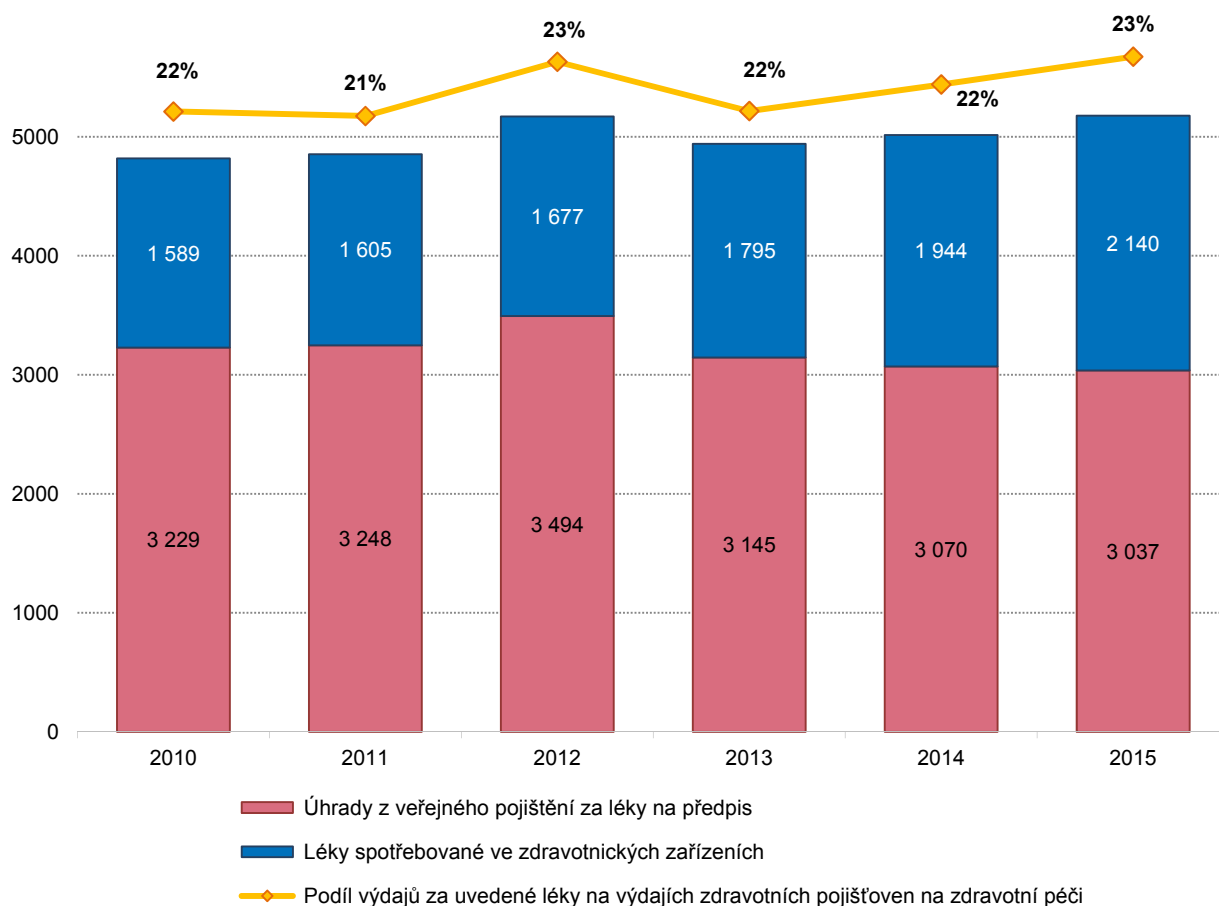
Výdaje zdravotních pojišťoven **za léky spotřebované ve zdravotnických zařízeních** se zvyšují každoročně. V roce 2015 dosáhly výše 22,3 mld. Kč, což je téměř o 6 mld. Kč více než v roce 2010.

Graf č. 3.4.8 přináší přehled **výdajů zdravotních pojišťoven za léky na předpis a za léky poskytnuté pacientům ve zdravotnických zařízeních na jednoho pojištěnce** veřejného zdravotního pojištění. Výdaje zdravotních pojišťoven za jmenované kategorie léků dosáhly v roce 2015 zhruba 5 tisíc Kč za 1 pojištěnce, z čehož za léky na předpis to bylo 3 037 Kč a za léky spotřebované ve zdravotnických zařízeních 2 140 Kč.

Podrobnější informace o celkových výdajích na zdravotní péči, jejichž zdrojem jsou zdravotní pojišťovny, jsou zveřejněny v samostatné kapitole č 3.1.

Graf č. 3.4.8 Výdaje zdravotních pojišťoven za léky, 2010-2015 (na 1 pojištěnce v Kč; podíl na zdrav. péči v %)

Zdroj: ČSÚ 2017, Zdravotnické účty ČR 2010 - 2015

Zdravotní pojišťovny vydaly v roce 2015 za léky pro specializovaná centra, kde se léčí rakovina, roztroušená skleróza či hemofilie, téměř 13 miliard korun. Podle vyjádření zástupců zdravotních pojišťoven jde o nejrychleji rostoucí oblast péče. Největší díl peněz jde na přípravky onkologické, používané při tzv. imunoterapii. Následují přípravky na léčbu metabolických onemocnění, na léčbu kardiovaskulárních a neurologických onemocnění. Náklady na léčbu onkologických a imunologických onemocnění stoupají v důsledku toho, že se užívají nová, nákladná léčiva, a také se prodlužuje doba přežití léčených pacientů.